

КАРТУВАННЯ ЕКОСИСТЕМ ТА СУЧАСНА КЛАСИФІКАЦІЯ ЕКОСИСТЕМНИХ ПОСЛУГ

Цап І.Ю., Станкевич-Волосянчук О.І.

*ДВНЗ «Ужгородський національний університет», біологічний факультет
вул. А. Волошина, 32, м. Ужгород, Закарпатська область, Україна*

Концепція екосистемних послуг упродовж останніх десяти-п'ятнадцяти років активно розвивається у Європейському Союзі. Україна, як кандидат у члени ЄС, на законодавчому рівні затвердила свої наміри запровадження екосистемного підходу до всіх напрямків соціально-економічного розвитку, як основи для досягнення доброго стану довкілля. Стратегія державної екологічної політики до 2030 року передбачає розвиток інституту екологічних послуг, що має забезпечити можливості сталого розвитку суспільства (Гаврилюк та ін., 2021).

У наш час особливо негативного впливу на природні екосистеми України мають воєнні дії, які ведуться нині на території країни з боку росії. З огляду на це актуальність завдань щодо ідентифікації постраждалих екосистем, послуг, які вони надають та грошової оцінки завданих втрат зростає.

Для початку розробки методик із грошової оцінки екосистемних послуг необхідно визначитись з інструментарієм, який може у цьому допомогти. На сьогодні існує кілька класифікацій екосистемних послуг, які описують екосистемні послуги чотирьох основних груп: забезпечувальні (provisioning), підтримувальні (supporting), регуляційні (regulation) та культурні (cultural). Це класифікації МЕА (2005), ТЕЕВ (2010) та CICES (2018), остання з яких сьогодні є уніфікованою й використовується у всьому світі (Варуха, 2022). У класифікації CICES (V5.1) виокремлено три категорії екосистемних послуг: «забезпечення» (provisioning), «регулювання та підтримки» (regulation and maintenance) та «культурні» (cultural); так звані послуги підтримки (supporting) не виділяються.

До забезпечувальних послуг належать їжа, вода, природні матеріали побуту, енергія. До послуг регулювання та підтримки належать запилення, контроль швидкості ерозії, забезпечення якості води і атмосферного повітря тощо. До культурних послуг належать фізичні та емпіричні взаємодії з природним середовищем, тобто екотуризм, рекреація, б'ордвотчінг тощо. Остання версія цієї класифікації (V5.1) включає в перелік екосистемних послуг також абіотичний компонент екосистеми, що відрізняє цю класифікацію від інших. Хоча біотичний

компонент й далі залишається у фокусі уваги (Common International Classification of Ecosystem Services (CICES) V5.1, 2018).

Класифікація CICES має ієрархічну структуру, в якій основні 3 секції екосистемних послуг представлені біотичним та абіотичним компонентом. Секції поділяються на розділи, розділи на групи, групи поділяються на класи, класи на тип класів. До прикладу, секція «забезпечувальні послуги» поділяються розділи «біомаса», «вода» тощо. Розділ «біомаса» включає в себе групи «культивовані» та окремо «дикоростучі наземні рослини для харчування, матеріалів або енергії», «культивовані» та окремо «дикоростучі водні рослини для харчування, матеріалів або енергії» і т.д. Також класифікація містить вказівки, що саме оцінюється при здійсненні оцінки тієї чи іншої екосистемної послуги. Класифікація CICES також може слугувати як довідкова класифікація, яка дозволяє здійснювати узгодження між різними системами класифікації екосистемних послуг, зокрема MEA та TEEB через відповідні таблиці.

Програма ЄС «Mapping and Assessment of Ecosystems and Their Services» (MAES) для здійснення оцінки екосистемних послуг рекомендує застосовувати GIS-картування та класифікацію CICES для таких типів екосистем: урбоекосистеми, агроекосистеми, природні екосистеми, прісноводні екосистеми, морські екосистеми.